

REGERINGSKANSLIET

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten kan inte ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna i landet. Information bör sökas också från andra källor.

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Georgien 2011

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna och trendanalys

Georgien har ratificerat alla de viktigaste FN-konventionerna om mänskliga rättigheter och flera åtgärder för att förbättra rättssystemets funktion och situationen för de mänskliga rättigheterna har vidtagits de senaste åren, inte minst inom ramen för landets ambition att närma sig EU. Den ambitiösa reformpolitiken har bland annat har gett omvittnat goda resultat avseende korruptionsbekämpning. Inom ramen för EU:s Östliga partnerskap har Georgien förbundit sig att respektera med EU gemensamma värderingar, inklusive demokrati och mänskliga rättigheter. Långtgående åtaganden i detta avseende förväntas också göras inom ramen för det associeringsavtal mellan EU och Georgien som för närvarande förhandlas. Fortfarande kvarstår dock en rad utmaningar.

2011 har varit ett år mellan två val i Georgien – lokalvalen 2010 och de planerade parlamentsvalen 2012. Multimiljardären Bidzina Ivanisjvilis inträde på den politiska arenan under hösten har på många sätt ändrat den politiska kartan i landet och präglat den inrikespolitiska debatten. Ändringar i konstitutionen, ny vallagstiftning och lagen om partifinansiering har skapat debatt.

Demonstrationer mot den sittande regeringen upplöstes brutalt den 26 maj 2011, med fyra döda som följd. Kritik framfördes både mot polisens användande av oproportionerligt våld mot demonstranter och mot journalister samt mot brister i det juridiska efterspelet.

Förtroendet för polisen är annars i allmänhet stort och korruptionsnivån är låg. Detta är ett resultat av en medveten satsning på att bekämpa korruption och skapa en professionell poliskår. Rättsväsendet i stort visar samtidigt fortsatta brister i sin självständighet. Åklagare och domare kritiserar för att stå under politiskt inflytande. Andelen fällande domar är fortsatt mycket högt och fall där domstolen går emot åklagarens linje är sällsynta. Rättsväsendets flitiga användande av så kallat ”administrativt frihetsberövande” har särskilt uppmärksammats under 2011. Även situationen på landets överfulla och i

många fall omoderna fängelser är problematisk, trots en satsning på nya fängelser. Tillgången till sjukvård för internerna är otillfredsställande.

Medielandskapet präglas av polarisering och den georgiske medborgaren i gemen kan uttrycka sin åsikt fritt utan oro för repressalier. En lagändring om ökad transparens vad gäller medieäggande genomfördes under året och regeringen fortsätter satsa på ökad tillgång till Internet.

Regeringen är fortsatt aktiv i sitt arbete med minoritetsrättigheter – dels genom en lagändring om religiösa samfund men även i sin fortsatta satsning på integrering av de etniska minoriteterna. Situationen för landets HBT-personer är dock fortsatt utsatt. Lagändringen om religiösa samfund antogs under sommaren 2011 och möttes av starka protester från den georgisk-ortodoxa kyrkan, den samlade oppositionen och även delar av det civila samhället. Lagen välkomnades samtidigt av EU och människorättsförsvarare, då den anses ge alla religiösa samfund en mer jämlik status och lika rättigheter i förhållande till den georgisk-ortodoxa kyrkan.

Kvinnor är kraftigt underrepresenterade i det politiska livet och löneskillnaderna mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden är fortfarande påtagliga. Våld mot kvinnor är ett stort problem.

Relationen mellan staten och fackföreningsrörelsen är fortsatt spänd. Den sociala dialogen mellan parterna har visserligen återupptagits, men rapporter om inskränkningar av fackliga rättigheter vittnar om stora brister.

Regeringens program för att reformera och utveckla ekonomin är ambitiöst. Utbildningen är avgiftsfri och prioriterad. Georgien är dock alltjämt ett fattigt land med en officiell arbetslöshet på 17 procent och en uppskattad, inofficiell, på drygt det dubbla. En reform har genomförts för att förbättra tillgången till hälsovård för de fattigaste.

Situationen för många av landets cirka 250 000 internflyktingar är utsatt. Kriget 2008 och den våg av nya internflyktingar som följde i dess kölvatten har dock föranlett ökade ansträngningar för att förbättra deras situation.

Konflikterna avseende utbrytarregionerna Abchazien och Sydossetien är fortsatt olösta och områdena är utom Tbilisis kontroll, och därmed även bortom den georgiska statens räckhåll som garant för respekten för mänskliga rättigheter. Detta tillsammans med det faktum att insynen i utbrytarregionerna är begränsad, är bakgrunden till att denna rapport endast i mycket begränsad utsträckning behandlar situationen i utbrytarregionerna.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Georgien har ratificerat sex av de åtta centrala konventionerna om mänskliga rättigheter inom FN. Dessa sex är:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights* (ICCPR), samt de fakultativa protokollen om enskild klagorätt och avskaffandet av dödsstraffet.
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights* (ICESCR).

- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination* (ICERD).
- Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women* (CEDAW) samt det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.
- Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* (CAT), samt det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr.
- Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child* (CRC) samt de två tillhörande protokollen om barn i väpnade konflikter respektive om handel med barn och barnpornografi.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities* (CRPD), undertecknades av Georgien 2009. Konventionen är dock inte ratificerad.

Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances* (CED), har ej undertecknats.

Vidare har Georgien ratificerat Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, flyktingkonventionen *Convention Relating to the Status of Refugees*, och det tillhörande protokollet från 1967 samt Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *International Criminal Court* (ICC).

Europarådets konvention mot människohandel ratificerades 2007. Tilläggsprotokollet till den Europeiska konventionen om mänskliga rättigheter och biomedicinsk forskning ratificerades 2010.

Sedan mars 2010 finns en stående inbjudan utfärdad till FN:s särskilda rapportörer. Georgien hade vid slutet av 2011 fem obligatoriska rapporter till FN som är försenade.

Inom ramen för FN:s råd för mänskliga rättigheters universella granskningsmekanism (*Universal Periodic Review*, UPR) genomgick Georgien i januari 2011 en mellanstatlig översyn av situationen för de mänskliga rättigheterna i landet. Frågor som särskilt togs upp var bland annat situationen i landets fängelser, internflyktingars situation, pressfrihet, behovet av ett mer självständigt domstolsväsende samt minoriteters och kvinnors åtnjutande av sina mänskliga rättigheter.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Sedan den så kallade Rosornas revolution år 2003 har regeringspartiet, med president Saakasjvili i spetsen, antagit en hård attityd visavi brottsligheten, med fängelsestraff även för mindre allvarliga brott. Detta märks tydligt i landets 18 fängelser, vilka saknar kapacitet att husera alla dömda på ett tillfredsställande sätt. Trots en satsning på nya fängelser fortsätter anstalter att vara överfulla och förhållandena undermåliga. Sedan 2003 har antalet interner ökat från ca 6200 till mer än 23 500 i slutet av 2010, vilket innebär mer än 520 per 100 000 invånare – (och över tre gånger fler än genomsnittet inom EU).

Den georgiska ombudsmannen har vid ett flertal tillfällen under senare år lyft fram fängelsesystemet som ett område i akut behov av reformering. Centrala problem som nämnts är undermålig infrastruktur och överbeläggning, bristande sanitära förhållanden, ökat antal fall av misshandel av interner samt en fortsatt hög siffra av dödsfall (140 personer avled inom det georgiska fängelsesystemet 2011), vissa utan adekvat förklaring. På många anstalter saknas psykiatriker, sjukdomar sprids lätt på grund av trångboddhet och dåliga sanitära förhållanden, det råder brist på mediciner och dödsfall hade i flera fall kunnat undvikas med bättre sjukvård. Anstalterna anses i allmänhet inte heller tillhandahålla en miljö för att kunna ändra internernas livsföring.

Situationen för frihetsberövade har samtidigt förbättrats på flera sätt under senare år, tack vare aktiva insatser och en reformvilja från myndigheternas sida. Exempelvis antogs en ny fängelselagstiftning i april 2010, som framför allt reglerar förhållanden för ungdomsbrottslingar och bland annat förbjuder bestraffningsceller och tillförsäkrar ungdomsbrottslingar rätt till utbildning. Nya fängelsebyggnader samt renovering av befintliga byggnader är andra åtgärder som vidtagits för att förbättra situationen. I juni 2010 återaktiverades ett särskilt nationellt samordningsråd med uppgift att följa upp landets arbete mot tortyr.

I ett antal fall under senare år har Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter dömt den georgiska staten för att ha brutit mot förbudet mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling på grund av förhållandena i fängelserna. Människorättsgrupper fortsätter att rapportera om fall av kränkningar, misshandel och förnedrande behandling.

4. Dödsstraff

Dödsstraffet avskaffades 1997.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Godtyckliga frihetsberövanden förekommer och då främst längs de administrativa gränserna, där georgiska myndighetspersoner och *de facto* myndigheterna i utbrytarregionerna anklagar varandra för försvinnanden.

Delar av den utomparlamentariska oppositionen och vissa civilsamhällsorganisationer anser att det finns politiska fångar, även om uppgifterna om antalet varierar. Frågan uppmärksammades också av Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter, Thomas Hammarberg, i en rapport 2011. Förekomsten av politiska fångar förnekas av parlamentets kommitté för mänskliga rättigheter och den georgiske ombudsmannen för bevakning av mänskliga rättigheter har i sin rapportering de senaste åren inte nämnt något konkret fall.

Polisens behandling av frihetsberövade har förbättrats avsevärt under senare år, men fortfarande förekommer fall av övervåld och fall där frihetsberövade kunnat visa upp skador från gripande. Fortfarande finns också brister i information om rättigheter till frihetsberövade samt fall där familjemedlemmar och advokater nekats tillträde till eller information om den frihetsberövade. Denna kritik framkom från människorättsgrupper exempelvis i samband med den våldsamma upplösningen av demonstrationen i maj 2011.

Rättsväsendets flitiga användande av så kallat ”administrativt frihetsberövande” har kritiserats av Human Rights Watch (HRW) i en särskild rapport från 2011. Enligt georgisk lagstiftning kan en person fängslas i upp till 90 dagar för smärre förseelser i en snabb process där den anklagades rättigheter på många sätt förbises enligt HRW. Rapporten understryker dessutom att denna form av frihetsberövande framför allt använts av staten i samband med demonstrationer samt mot individuella politiska regimkritiker.

Anklagelser om olika former av ”administrativa trakasserier” gentemot politiskt oliktkänkande och/eller deras anhöriga samt människorättsförsvarare förekommer. En iögonfallande hög andel av domar mot politiskt oliktkänkande har under senare år handlat om olaga innehav av vapen eller narkotika.

Säkerheten är ett stort bekymmer för befolkningen i utbrytarregionerna samt kring de administrativa gränserna, även om läget under det senaste året förefaller ha stabiliserats något i åtminstone Abchazien. Våldsamma incidenter sker med jämna mellanrum i båda utbrytarregionerna men har minskat under senare år. EU:s observatörsstyrka EUMM har haft en stabiliserande inverkan. Begränsad rörelsefrihet, avsaknad av polis i byarna och inofficiella skatter som krävs in av okända personer rapporteras förekomma. Fortfarande krävs tillstånd och ibland mutor för att ta sig över de administrativa gränserna från utbrytarregionerna och transportmöjligheterna är begränsade. Gripanden sker kontinuerligt i utbrytarregionerna av människor som försöker ta sig över de administrativa gränserna utan tillstånd eller som förirrar sig över av misstag. Även människor med tillstånd att passera blir emellanåt kvarhållna och utfrågade i utbrytarregionerna.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Grundlagen stipulerar ett oberoende domstolsväsende, men brister förekommer. Med åren har situationen förbättrats i många avseenden genom bättre ordning vid domstolsförhandlingar, åtgärder för att öka domarnas oberoende, insatser mot korruption och bättre arbetsmiljö. Inte desto mindre fortsätter allmänhetens förtroende för landets domstolar att vara lågt.

Enligt organisationen Transparency International’s undersökning är rättsväsendet en av de statliga institutioner som befolkningen har lägst förtroende för och bristen på självständighet hos landets domstolar lyfts av organisationen fram som ett centralt problem. Politiska påtryckningar från statens sida gentemot domstolarnas arbete förekommer, även om dessa påtryckningar har blivit mindre explicita under senare år. Så har till exempel domare som dömt till regimens nackdel eller på annat sätt gått emot styrande politiska intressen i flera fall förflyttats till mer perifera delar av landet. Processen för tillsättning av domare har också kritiserats av det civila samhället för att vara politiskt påverkad. Även åklagarämbetet får utstå kritik för att gå regeringens ärenden samt för att ha ett alltför stort inflytande i landets domstolar. Tillfällen där domstolen går emot åklagares yrkande är sällsynta. Människorättsgrupper kritiserar domstolarna för att ignorera vittnesmål och alternativ bevisning som inte stödjer polis och åklagares linje. Även påtryckningar mot försvarsadvokater som åtar sig känsliga fall förekommer.

Andelen fällande domar är generellt sett mycket hög (99 procent vad gäller brottsmål). Det finns möjlighet att i brottsmål ingå förlikning – så kallad *plea bargain* – vilken används i hög utsträckning. Den höga andelen fällande domar

kan antas ha påverkat denna utveckling, då man som åtalad förväntar sig en fällande dom och därmed väljer att ingå förlikning och erkänna sin skuld även om man anser sig vara oskyldig till brott. Även det höga antalet frihetsberövade i väntan på rättegång lyfts fram som ett problem av ombudsmannen.

Det förekommer indikationer på selektivitet i rättsprocesserna, där för regeringen misshagliga personer utsätts för antingen mycket snabba processer med hårda domar eller utdragna och resultatlösa processer. Ett antal domstolsfall med påstådda politiska motiv uppmärksammades i en särskild rapport av en av de mer ansedda georgiska människorättsorganisationerna, Georgian Young Lawyers Association (GYLA), i februari 2011, där 24 individuella fall granskades.

Under 2010 fattades 39 domslut om Georgien i den Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter. I 32 av fallen ansågs Georgien ha brutit mot konventionen. Majoriteten av de fällande domarna gällde rätten till rättvis rättegång inom rimlig tid samt om omänsklig eller förnedrande behandling.

Sedan 1997 har Georgien en ombudsmannainstitution för bevakning av mänskliga rättigheter. Institutionen är väl känd i landet och har generellt ett gott rykte och allmänhetens förtroende. Ombudsmannen ryggar inte för att kritisera och lyfta fram brister hos de statliga institutionerna och staten å sin sida erkänner ombudsmannens roll och relevans. Det finns dock fall där uppgifter tyder på att representanter från ombudsmannainstitutionen motarbetats av regerings- och parlamentsrepresentanter. Ombudsmannen har vid några tillfällen uttryckt missnöje över att institutionens rekommendationer inte beaktas av myndigheterna i någon större utsträckning.

Förtroendet för polisen är i allmänhet stort och korruptionsnivån inom kåren är låg. Detta är resultatet av en medveten satsning från regeringens sida på att bekämpa korruptionen och skapa en professionell poliskår.

Straffbarhetsåldern i Georgien höjdes i början av 2010 från 12 till 14 år.

7. Straffrihet

Straffrihet är fortsatt ett problem. Påstådda brott begångna av säkerhetsorganen undersöks i många fall först efter påtryckningar från det civila samhället eller det internationella samfundet och ibland inte alls. Den generellt höga andelen fällande domar synes inte gälla i fall som inbegriper attacker mot journalister, advokater eller människorättsförsvarare, vilka i vissa fall inte ens lett till åtal. Detta uppmärksammades också i samband med upplösningen av demonstrationerna mot regeringen den 26 maj 2011, där människorättsförsvarare kritiserat staten för undermålig uppföljning av anklagelser mot poliser om övervåld mot demonstranter.

Ett annat uppmärksammat fall är mordet på Sandro Girgvliani. Girgvliani mördades 2006 i samband med ett bråk utanför en restaurang och uppgifter pekade tidigt att personer från inrikesministeriets avdelning för konstitutionell säkerhet varit inblandade. Utredningen kantades av frågetecken kring huruvida anställda inom inrikesministeriet skyddades och bevis undanhölls. Slutligen dömdes fyra personer anställda av inrikesministeriet för mordet, bara för att benådas 2009. Fallet togs upp av den Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter, som i april 2011 dömde till familjen Girgvlianis fördel. Domstolen

menade att den georgiska regeringen i utredningen av mordet var i uppenbar ”avsaknad av erforderligt oberoende, opartiskhet, objektivitet och noggrannhet”.

Ett stort antal brott har anmälts i samband med kriget 2008. Till de mer uppmärksammade hör tre försvinnanden där de georgiska brottsbekämpande myndigheterna anklagas för att ha varit inblandade. Detta har uppmärksammats av Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter i en särskild rapport i september 2010. Rapporten kritiserar georgiska myndigheter för deras ovilja att följa upp fallen.

8. Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på Internet

Den georgiske medborgaren i gemen kan uttrycka sin åsikt fritt och kritisera regering och myndigheter utan att behöva oro sig för repressalier. Den politiska debatten är påfallande polariserad, ibland med hätska utfall i alla riktningar. Även den falang av oppositionen som verkar för att stöta regeringen framför kritik och hot öppet.

Samma polarisering finns inom mediefären, som alltjämt är politiskt färgad. Ett stort problem är ensidigheten hos de medier som har störst genomslag bland befolkningen. Majoriteten av georgierna konsumerar tv snarare än skriftliga medier, och de stora rikstäckande tv-kanalerna har alla snarlik – och regeringsvänlig – profil. Enligt en nyligen genomförd studie av Caucasus Research Resource Center ökar användandet av i princip alla former av medier.

Media används också för att smutskasta politiska motståndare, aktivister och regeringskritiker. Företagare har vittnat om trakasserier genom exempelvis utdragna skatteinspektioner efter att ha annonserat i oppositionsvänliga tv-kanaler eller internetsajter.

Bilden av georgisk media som politiserad och polariserad har stärkts i samband med val. Organisationen för säkerhet och samarbete i Europas (OSSE) byrå för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter (ODIHR) rapporterade dock att medierapporteringen varit relativt balanserad i samband med lokalvalen 2010.

Transparency International skrev i en rapport om georgisk media från 2009 att medierna var mer fria och pluralistiska före ”Rosornas revolution” 2003. Internationella index för mediefrihet stöder denna åsikt. Georgien har sjunkit på Reportrar utan gränser *Press Freedom Index* till plats 104 av 179 länder 2011. År 2003 placerades Georgien på plats 73 i samma lista. Freedom House placerar Georgien på plats 111 av 195 länder i sin *Global Press Freedom Ranking* för 2011, jämfört med plats 114 för år 2003.

Vissa åtgärder har vidtagits från regeringens sida för att uppmuntra pluralism i georgisk media, bl.a. genom att bevilja landsomfattande satellitsändningar för alla tv-kanaler. Detta har dock fått begränsad reell effekt, då satellitlicensen är dyr för mindre kanaler. I april 2011 antogs dessutom en lag med syfte att öka transparensen vad gäller ägandestrukturerna bakom olika medier. Tryckta medier är generellt mer självständiga än tv. Tidningsläsandet är begränsat och framförallt koncentrerat till storstäderna.

Hot mot enskilda journalister förekommer, framför allt utanför Tbilisi. I samband med den våldsamma upplösningen av demonstrationerna den 26 maj 2011 misshandlades ett antal journalister av kravallpolis, varav flera vittnat om att de misshandlats just för att de var journalister efter att ha fråntagits ackreditering och utrustning innan misshandeln.

I dagsläget beräknas 40 procent av befolkningen använda internet aktivt. Tillgången till internet är fortfarande begränsad utanför de större städerna, men regeringen satsar på förbättrad infrastruktur i detta avseende. Prisnivån och bristande infrastruktur är de två största hindren för ökat användande. Facebook är den populäraste sajten och även om internet till stor del används i nöjessyfte, ökar även användandet av internet som en plattform för diskussioner och informationsutbyte. Traditionell nyhetsmedia är fortfarande underutvecklad på nätet men utvecklas långsamt. Det finns inga indikationer på att staten försöker kontrollera informationen på internet.

9. Mötes- och föreningsfrihet

Vissa inskränkningar har skett i lagstiftningen under senare år gällande mötesfriheten, framför allt efter de omfattande demonstrationerna under våren och sommaren 2009. Polisen har dessutom fått utökade befogenheter i samband med demonstrationer och manifestationer, bl.a. vad gäller användande av våld samt särskilda hjälpmedel såsom gummikulor. Restriktionerna i lagstiftningen gällande mötesfrihet har kritiserats av både Venedigkommissionen och ombudsmannen. Oppositionsgrupper vittnar om problem med att anordna möten, framför allt genom svårigheter att hyra lokaler. Några demonstrationer under senare år har urartat och polisen har kritiserats för att använda övervåld.

I början av året genomförde en grupp krigsveteraner en fredlig protestaktion mot indragna sociala förmåner. Den tredje januari 2011 tvingades demonstranterna upplösa demonstrationen av polis och icke uniformerade personer. Demonstranterna fick utstå både verbala attacker och fysisk misshandel. Ombudsmannens bedömning var att demonstrationen genomförts i enlighet med gällande lag och att polisen genom sitt agerande grovt kränkt lagen.

I maj 2011 inleddes gatudemonstrationer mot den sittande regeringen. Initiativtagarna till demonstrationerna hör till den radikala oppositionen som uttalat stöd till ett utomparlamentariskt maktövertagande. Demonstranterna hade tillstånd att demonstrera till och med den 25 maj och erbjöds en alternativ plats att fortsätta på efter detta datum. Natten till den 26 maj inledde kravallpoliserna en operation för att upplösa demonstrationen, bara minuter efter att tillståndet upphört. Upplösningen blev våldsam och rapporterna samt bildbevisen om oproportionerligt våld från polisen mot demonstranter och journalister är många. Våldsamheterna resulterade i fyra döda, däribland en polis. Polisens agerande och bristerna i uppföljning av våldet har kritiserats hårt av människorättsförsvarare, ombudsmannen och det internationella samfundet.

De av civilsamhällets organisationer som intagit en kritisk hållning gentemot regeringen har i vissa fall varit föremål för hårdhänt hantering av myndigheterna. Under 2011 har verbala konfrontationer mellan stat och civilsamhälle främst rört människorättsförsvarare. Relationen mellan regeringen och delar av det civila samhället präglas fortsatt av misstro.

Den 28 december 2011 antogs ändringar i lagen om partifinansiering. Lagen stramar bland annat åt reglerna kring partifinansiering, men omfattar även enskilda organisationer och individer som direkt eller indirekt kan kopplas till politiska partier. Det civila samhället har uttryckt stark oro för denna lag, då mycket generella skrivningar riskerar att skapa grund för godtyckliga bedömningar av definition av ”politiska aktiviteter”. Det finns en uttalad oro för att staten skall kunna använda denna lag för politiska syften.

10. Religions- och övertygelsefrihet

Den georgiska ortodoxa kyrkan – vilken runt 84 procent av befolkningen tillhör – innehar en särställning bland de religiösa samfundet, en särställning som dessutom är befast genom en konstitutionell överenskommelse mellan staten och kyrkan. Genom detta har den georgiska ortodoxa kyrkan ett antal privilegier och även en konsultativ roll inom exempelvis utbildning.

Den georgiska ortodoxa kyrkan har varit ensam om rätten till att vara registrerad som just ett religiöst samfund enligt lag – andra samfund hänvisades till att registrera sig som icke-kommersiella entiteter. Detta ändrades dock genom en lagändring i juli 2011, där även andra religiösa samfund får denna rätt. Den av EU välkomnade lagändringen ledde till högljudda protester från den georgisk-ortodoxa kyrkan, delar av befolkningen, den samlade oppositionen och även delar av det civila samhället. En stor demonstration mot lagen genomfördes i Tbilisi den 9 juli 2011.

Egendomstvister har uppstått mellan georgiska ortodoxa kyrkan och andra religiösa samfund, där de religiösa minoriteterna uppfattar det som att domslut oriktigt fällt till den georgisk-ortodoxa kyrkans fördel.

Generellt sett är attityden gentemot olika religiösa grupper tolerant, men personer tillhörande mer ”icke-traditionella” trosinriktningar, som baptister och Jehovas vittnen, är mer utsatta och bemöts inte sällan med misstro.

11. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Den georgiska författningen stipulerar politisk pluralism och flerpartisystem med en exekutiv regering som rapporterar till presidenten, ett enkammarparlament och ett oberoende rättsväsende.

Det finns inga begränsningar för att bilda politiska partier, förutom krav på registrering. För närvarande finns 219 politiska partier registrerade, av vilka drygt tio är aktiva. Den politiska plattformen hos flertalet av partierna är vag – den politiska agendan sträcker sig ibland inte längre än till att byta ut den sittande regeringen.

De många partierna till trots är oppositionen svag: de tre oppositionspartierna i parlamentet innehar totalt 24 av 150 platser och regeringspartiet innehar därmed en konstitutionell majoritet.

Lokalvalen den 30 maj 2010 – som gav regeringspartiet kontroll över samtliga kommunfullmäktige – genomfördes enligt rapporter på ett klart bättre sätt än föregående val. Samtliga huvudaktörer som deltog erkände valets legitimitet, liksom valresultatet. Valkommissionen fick beröm av internationella observatörer för förberedelserna. Bland de brister som lyftes fram av observatörerna fanns att det under kampanjen var svårt skilja på det regerande

partiet och staten. Regeringspartiet kritiserades för att ha använt statliga medel för sin egen kampanj och observatörerna konstaterade att partiet fick oproportionerligt medieutrymme. Ett annat påpekande var bristande information och brister i hur valprocedurer efterlevdes i områden dominerade av de azeriska och armeniska minoriteterna. Valkommissionen hade dock denna gång producerat val-material på olika minoritetsspråk. Vissa fall av hot mot oppositionskandidater förekom, liksom oklarheter i röstlängderna.

Underrepresentationen av kvinnor i regering och parlament är påtaglig. Deltagandet från de etniska minoriteterna i valet, liksom deras politiska representation, fortsätter att vara lågt.

Den 15 oktober 2010 antog parlamentet en omfattande reformering av landets konstitution. Reformen, som ska träda i kraft i samband med presidentvalet 2013, innebär bland annat en övergång från ett presidentstyre till ett blandat system, där makt överförs från president till premiärminister och parlament. Den huvudsakliga kritiken från oppositionen har gällt misstanken att president Saakasjvili genom reformen bäddar för att själv kandidera till premiärministerposten och därmed bibehålla makten. Processen har också kritiserats för att ha genomförts för snabbt och för att inte ha innehållit tillräckliga konsultationer och offentliga debatter. Europarådets Venedigkommission har uttryckt sig i huvudsak positivt om reformen.

Den 27 december 2011 antog parlamentet en ny vallag genom ändringar i konstitutionen. Ett antal förändringar har gjorts i enlighet med Venedigkommissionen/ODIHR:s rekommendationer, bland annat ekonomiskt incitament för partier att öka antalet kvinnliga kandidater, sänkta krav på hur länge en kandidat måste ha varit bosatt i landet samt möjlighet för oberoende kandidater att delta. Reglerna för partifinansiering har genom den nya lagstiftningen blivit mycket striktare och begränsar juridiska personers möjligheter till att bidra ekonomiskt till politiska partier. Kritiker menar att dessa restriktioner inte gäller i samma utsträckning för hur regeringspartiet använder statens medel. En av Venedigkommissionens viktigaste rekommendationer och oppositionens huvudkrav – att åtgärda de stora variationerna i enmansvalkretsarna (som kan variera mellan 6 000 och 90 000 väljare) – åtgärdades inte i den nya vallagen.

Under 2011 trädde en ny aktör in på den politiska arenan – multimiljardären Bidzina Ivanisjvili. Inträdet har kantats av en hel del kontroverser och kritiker menar att han direkt motarbetats av regeringen. Inte långt efter offentliggörandet av sitt inträde i politiken fråntogs Ivanisjvili – då denne hade flera medborgarskap och i enlighet med gällande lag – sitt georgiska medborgarskap och processen för att återfå det har dragit ut på tiden. Utan medborgarskap kan Ivanisjvili inte bilda ett politiskt parti. Dennes företagsverksamhet har också satts under lupp av myndigheterna. Kritiker menar att agerandet från myndigheterna samt vissa lagändringar (bland annat åtstramningen kring partifinansiering) genomförts enkom för att hindra Ivanisjvili i hans politiska ambitioner.

Regeringen har sedan den tillträdde tagit krafttag mot korruptionen, bland annat genom att reformera polisväsendet och även i viss utsträckning domstolsväsendet. Resultaten är tydliga. Landet utmärker sig positivt inte minst i ett regionalt sammanhang. På Transparency International:s korruptionsindex

för 2011 återfinns Georgien på 64:e plats av 182 länder, långt före sina grannländer, men också före flera EU-länder. År 2010 toppade dessutom Georgien listan över länder där korruptionen har minskat mest under året.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

12. Rätten till arbete och relaterade frågor

Georgien har ratificerat Internationella arbetsorganisationens (ILO) åtta centrala konventioner på området mänskliga rättigheter. Arbetslagstiftningen är dock inte fullt ut i linje med dessa konventioner. Enligt ILO uppfyller Georgien i nuläget varken ILO-konvention 87 om föreningsfrihet eller konvention 98 om kollektiva förhandlingar. År 2006 gjordes ett tillägg i lagstiftningen som gjorde reglerna mer flexibla i syfte att skapa arbetstillfällen. Avsaknad av skydd för de anställda har påpekats av ILO, senast 2010 genom expertkommitténs rapportering. De huvudsakliga frågorna som kommittén tog upp var behoven att: minska kravet på minsta antalet medlemmar för en fackförening (för närvarande 100 personer), utveckla mekanismer för förlikning och medling, ta bort begränsning för rätten att strejka, garantera att fackligt anknutna inte diskrimineras, introducera bestämmelser om minimilön samt försäkra lika möjligheter och lika lön. Under våren 2011 återupptogs den sociala dialogen mellan arbetsmarknadens parter efter mer än ett halvårs dödläge. Regeringen har vidare uttryckt en vilja att diskutera ändringar i arbetslagstiftningen.

Enligt nuvarande arbetslagstiftning kan en arbetsgivare säga upp en anställd utan motivering eller förvarning, med endast en månadslön som kompensation. Om en anställd vill ta upp sitt fall i domstol ligger bevisbördan hos den anställde. Lönenivån är ofta otillräcklig för en dräglig levnadsstandard.

Officiella siffror visar att arbetslösheten i Georgien är 17 procent, men den informella arbetslösheten beräknas omfatta drygt 40 procent av befolkningen. Arbetslöshetsnivån är högre bland män än kvinnor och högutbildade är överrepresenterade bland de arbetslösa. Det finns ingen offentlig service i form av förmedling eller information för arbetssökande.

Fackföreningsrörelsen kan i allmänhet betecknas som relativt svag, med lågt förtroende hos befolkningen. Den svaga ställningen kan förklaras med både arvet från sovjettiden, då facket hade en annan roll, dess oförmåga att reformera sig samt med regeringens ointresse för samarbete med fackföreningarna. Under de senaste åren har det framkommit flera uppmärksammade fall där fackföreningar och deras medlemmar utsatts för påtryckningar och diskriminering. Trakasserier har förekommit, fackligt aktiva har blivit uppsagda, staten har blandat sig i val av fackrepresentanter och skapat hinder för att samla in medlemsavgifter. 2010 utsattes ordföranden för lärarfacket ESFTUG för en smutskastningskampanj i media som ledde till hennes avgång. Hon sökte sedermera – och beviljades – politisk asyl i Kanada.

I september 2011 genomfördes en av det lokala facket organiserad strejk på ett stålverk i Georgiens näst största stad Kutaisi. Konflikten gällde brister i arbetsförhållanden och krav på höjda löner. Facket rapporterade om att polisen tog ett trettiotal strejkande i förvar, att många tvingades skriva på papper där de avsåg sitt fackliga engagemang samt att ett antal anställda ska ha blivit uppsagda på grund av sitt fackliga engagemang. Mediebevakningen av

händelsen var minimal och regeringen höll låg profil i frågan, då man menade sig vara i sin fulla rätt att agera mot de strejkande då de blockerat fabriksingången och betett sig hotfullt.

Vårdarbetarnas fackförening har rapporterat om hot mot sina medlemmar från arbetsgivarhåll. På en dag förlorade de enligt fackets egna uppgifter alla sina medlemmar (runt 700 stycken) i ett antal distrikt i Kakheti-regionen.

Rätten till egendom skyddas genom konstitutionen och lagstiftning reglerar expropriering av privat egendom i statens intresse. I avlägsna områden på landsbygden återstår dock att formalisera markägandet, samtidigt som många invånare lever i tron att deras markägarande är registrerat. Frågan har skapat uppmärksamhet i bl.a. turistdestinationer i västra Georgien under 2010/2011, då invånare hamnat i konflikt med myndigheter och företag som enligt invånare har exproprierat mark olagligt. Myndigheter har hänvisat till att markägare inte haft officiella dokument som bekräftat ägandet. Transparency International Georgia uppmärksammade 2011 denna fråga i en särskild rapport.

13. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Det georgiska sjukvårdssystemet har genomgått en betydande reformering sedan 2007, vilket har inneburit privatisering och decentralisering. En offentlig hälsoförsäkring för en miljon invånare som lever i fattigdom har införts i syfte att tillförsäkra dem tillgång till grundläggande hälsovård. En satsning görs också på att förbättra tillgång till och kvaliteten på sjukvård på landsbygden.

Samtidigt råder brister i sjukvården, särskilt när det gäller det medicinska utbudet och sjukvårdskapaciteten utanför storstäderna. Den enskilt viktigaste orsaken till dålig hälsa i landet är fattigdom och många har fortfarande inte råd med eller tillgång till sjukvård. Sjukförsäkring krävs för att få tillgång till annan sjukvård än akutvården.

Cirka 10 procent av regeringens budget läggs på hälso- och sjukvård, vilket är en ökning jämfört med tidigare år. Kvaliteten och kapaciteten på sjukvårdsinrättningarna är enligt FN:s befolkningsfond (UNFPA) fortfarande ”långt efter Europa”. Efter att hälsolivån försämrats avsevärt under 1990-talet har dock förbättringar skett på senare tid.

Bristande tillgång till sjukvård av god kvalitet är en bidragande orsak till hälsoproblem inom mödra- och barnhälsa. Mödra- och spädbarnsdödlighet har gått ner kraftigt de senaste 10-15 åren, men anses fortfarande vara ett problem. Tack vare ett relativt omfattande immuniseringsprogram är andelen vaccinerade barn hög, men programmet når inte alla barn på landsbygden.

14. Rätten till utbildning

Traditionellt sett har georgiska familjer prioriterat utbildning för sina barn, oavsett kön. Utbildning är i teorin avgiftsfritt, men i praktiken måste de flesta betala en form av avgift till skolan på grund av bristande resurser. Statens utgifter till utbildningsväsendet har ökat men ligger under genomsnittet i EU och kvaliteten på undervisningen är ofta bristfällig. Dålig infrastruktur och tillgång till undervisningsmaterial samt låga lärarlöner har varit huvudorsaker. Nyligen har dock lärarlönerna höjts. Andelen barn som går i skolan är hög. De etniska minoriteterna har dock lägre närvaro och män är underrepresenterade i högre utbildning. Kvaliteten på undervisning på georgiska språket i områden

dominerade av etniska minoriteter är dessutom i många fall bristfällig. Staten har infört subventioner för att tillhandahålla textböcker på georgiska till dessa områden. Samtidigt har ett ”år noll” införts på universitetet för studenter med begränsade kunskaper i georgiska språket. Staten har även nyligen avsatt medel för att tillhandahålla skolböcker som stöd för fattiga familjer runt om i landet.

Endast runt hälften av barnen i förskoleålder går i förskola. Detta beror delvis på att många vill ha sina barn hemma i denna ålder men även på bristande finansiella resurser och bristande tillgång på förskolor.

15. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Georgien befinner sig 2011 på 75:e plats bland världens länder enligt FN:s index för mänsklig utveckling (*UNDP Human Development Index*). Placeringen har varit i stort sett densamma de senaste åren. Den globala finanskrisen i kombination med kriget 2008 bidrog till en negativ ekonomisk utveckling de senaste åren, som man dock till stor del har tagit sig ur.

En ny plan för att reformera hälsosystemet i landet presenterades 2006, med ett antal riktade insatser mot den fattigaste delen av befolkningen. En tredjedel av statens budget ska enligt regeringens uttalade mål riktas mot sociala program. Ett riktat program (*Targeted Social Assistance Program*) finns sedan 2006 för att tillhandahålla finansiellt stöd till den fattigaste delen av befolkningen. Programmet bedöms enligt Världsbanken fylla en viktig funktion, men bidragen ligger på en låg nivå och når endast en del av de mest utsatta. Enligt Världsbankens rapport från 2009 befann sig 23,6 procent av befolkningen under fattigdomsstrecket. Enligt FN:s utvecklingsprogram (UNDP) befinner sig nästan femton procent av landets befolkning i extrem fattigdom. Fattigdomen är mest utbredd på landsbygden, där få når av statens sociala program.

Situationen för många av landets cirka 250 000 internflyktingar är mycket utsatt. Många bor under svåra förhållanden och har så gjort sedan 1990-talets början. Efter den internflyktingvåg som följde kriget 2008 har regeringen ökat fokus på denna utsatta grupp medborgare, bland annat med omfattande internationellt bistånd från givare som EU, USA, Schweiz och Sverige. Andelen mottaget bistånd per capita är bland de högsta i världen om man bortser från Afrika söder om Sahara.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

16. Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Georgien har en statlig strategi och handlingsplan för jämställdhet samt en ny lag på området som trädde i kraft i april 2010. Diskriminering av kvinnor är samtidigt utbredd och inbyggd i samhällets strukturer. Kvinnor är fortfarande kraftigt underrepresenterade i det politiska livet. Endast 6 procent av parlamentets ledamöter är kvinnor och av regeringens 19 ministrar är tre kvinnor. I det senaste lokalvalet under våren 2010 låg den kvinnliga representationen kvar på oförändrad nivå – runt 10 procent. Ett initiativ till att förbättra dessa siffror togs av regeringen i december 2011 då man i ett tillägg till vallagen införde ett ekonomiskt incitament för politiska partier att öka det kvinnliga politiska deltagandet: ökat statligt partistöd utgår till de politiska

partier som inkluderar minst två kvinnliga kandidater per tio kandidater på sina partilistor.

Kvinnor är fortsatt diskriminerade i arbetslivet och utför ofta lågbetalda och okvalificerade arbeten. Löneskillnaderna mellan kvinnor och män är stora. Frågor om jämställdhet och kvinnors åtnjutande av sina mänskliga rättigheter möts ofta med ointresse.

Könsrelaterat våld är vanligt förekommande i det georgiska samhället och den allmänna kunskapen om och förståelse för förekomsten synes vara låg hos polis och rättsväsende. En studie av UNFPA pekar på att runt en tiondel av landets kvinnor, som har eller har haft en relation, har utsatts för någon form av våld i hemmet. Lagstiftning och en nationell handlingsplan mot våld i hemmet finns etablerad sedan 2006. Sedan 2009 finns också två statligt drivna härbärgen för personer utsatta för våld i hemmet och insatser har genomförts för att utbilda polis och rättsväsende.

Lagstiftningen förbjuder människohandel i alla former. Människohandel för sexuella ändamål förekommer, om än i begränsad utsträckning. Georgien är i första hand ett transitland i detta avseende, i andra hand ett ursprungsland. De vanligaste destinationerna är Turkiet, Ryssland eller Mellanöstern. Ett statligt härbärge finns i Tbilisi för offer för människohandel och regeringen har under senare år utökat resurserna för arbetet mot människohandel.

Aborter är vanligt förekommande men kvinnors sexuella och reproduktiva rättigheter är inte något som diskuteras öppet.

17. Barnets rättigheter

Georgisk lagstiftning innehåller skydd av barnets rättigheter och välfärd. Sedan 2006 finns en lag mot barnaga och i juli 2009 reviderades en statlig handlingsplan för barnens välfärd, med syfte att stödja hemlösa, personer med funktionsnedsättning, våldsutsatta och på andra sätt utsatta barn. Planen understryker också vikten av avinstitutionalisering och alternativa stödformer och sedan 2005 har antalet barn på institution minskat från 4100 till 915. Fortfarande faller emellertid ett stort antal av de mest utsatta barnen utanför det statliga sociala stödet och saknar tillgång till både hälsovård och utbildning. Kvalificerade socialarbetare är en bristvara och polis och domstolar saknar kunskap om arbete med utsatta barn.

FN:s barnrättskommitté uttryckte 2008 oro över det stora antalet dömda barn i det georgiska rättsväsendet. Sedan dess har siffran sjunkit tack vare särskilda åtgärder, men FN:s barnfond (UNICEF) underströk i en rapport 2011 behovet av ytterligare reformer inom området.

Våld mot barn förekommer i olika former. Sexuellt utnyttjande av barn rapporteras, liksom våld mot framför allt gatubarn. Det beräknas finnas runt 1600 gatubarn i landet, varav ungefär hälften lever i Tbilisi. I dagsläget finns två härbärgen i Tbilisi för hemlösa barn. Åtgärderna från regeringens sida för gatubarnen kan dock anses otillräckliga. Runt 45 000 barn är internflyktingar och många av dem lever under svåra förhållanden, vilket påverkar deras välbefinnande och möjlighet till skolgång negativt. Hälssituationen hos barn inom de etniska minoriteterna är generellt sämre än hos barn av georgisk

härkomst. Ett etniskt azeriskt barn löper exempelvis dubbelt så stor risk att dö före ett års ålder jämfört med ett etniskt georgiskt barn.

Barns deltagande och inflytande i beslutsprocesser är begränsat i det georgiska samhället. Föräldrars medvetenhet om vikten av barns och ungdomars deltagande är låg och det finns få fora för barn och ungdomar inom vilka de kan göra sina röster hörda.

Rekryteringsåldern till de väpnade styrkorna är 18 år.

18. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Runt 17 procent av landets befolkning utgörs av personer som tillhör etniska minoriteter. Av dessa är azerer (6,5 procent) och armenier (5,7 procent) de största grupperna.

Georgien saknar specifik lagstiftning mot diskriminering. Europarådets konvention om skydd för minoriteter är inte fullt ut implementerad i lagstiftningen. Den Europeiska stadgan för landsdels- eller minoritetsspråk är inte undertecknad. Rättigheter för personer som tillhör en minoritet är dock stadfästa på generell nivå i den georgiska författningen och det är svårt att belägga någon systematisk diskriminering från statens sida.

Problem för personer som tillhör en minoritet synes vara av mer strukturell karaktär, vilket innefattar problem med social och ekonomisk integration, språkligt utanförskap samt en skolorvarusituation under riksgenomsnittet. Begränsade kunskaper i georgiska språket är fortfarande det främsta hindret för integreringen av personer som tillhör en minoritetsgrupp i det georgiska samhället och det politiska deltagandet på nationell nivå är mycket begränsat. I maj 2009 antogs en nationell strategi och handlingsplan för ökad integrering av de nationella minoriteterna, som framför allt riktar sig mot armenier och azerer. Strategin innebär framför allt en satsning på infrastruktur och utbildning i de regioner där personer som tillhör minoriteter bor.

År 2007 antogs en lag som ska möjliggöra för meskhet-turkarna att återvända till Georgien. Denna folkgrupp deporterades från Georgien till Centralasien under Stalintiden. Knappt 6 000 individer – huvudsakligen från Azerbajdzjan – har ansökt om att få återvända. I november 2011 hade 75 individer beviljats repatrieringsstatus. Området i Georgien där meskhet-turkarna har sitt ursprung befolkas i dagsläget huvudsakligen av etniska armenier.

Det finns en liten romsk minoritet på cirka 1 500 personer, men marginaliseringen av och fattigdomen hos gruppen är påfallande. Utbildningsnivån är låg och få barn går ut grundskolan.

Muslimer utgör den näst största religiösa gruppen i landet – knappt 10 procent av befolkningen. En viss ökad intolerans gentemot muslimer har noterats. Personer som tillhör religiösa minoriteter vittnar om svårigheter att etablera lokaler för sin trosutövning. Det förekommer också egendomstvister som rör religiösa byggnader.

19. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Homosexualitet är avkriminaliserat sedan 2000. Sedan 2006 finns förbud för arbetsgivare att diskriminera på grund av sexuell läggning inskrivet i lagstiftningen. Georgien skrev 2009 under EU:s deklaration om skydd av sexuella minoriteter men någon specifik lag som skyddar mot hatbrott eller hatpropaganda finns inte.

Inte desto mindre är det i dagsläget mycket svårt att leva öppet som HBT-person i Georgien. Attityden i det georgiska samhället gentemot HBT-personer är i allmänhet intolerant och det är inte ovanligt att offentliga personer uttalar sig hätskt och grovt i media mot homosexuella. En nyligen publicerad studie av Caucasus Research Resource Center visar att 90 procent av de tillfrågade menar att homosexualitet aldrig kan rättfärdigas. HBT-organisationer vittnar om flera fall av kränkande handlingar utförda av bland annat poliser gentemot HBT-personer. Den georgisk-ortodoxa kyrkans inflytande över samhället och dess värderingar stärker denna intolerans. Få aktörer driver aktivt frågan om HBT-personers rättigheter.

20. Flyktingars rättigheter

Enligt FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) hyser Georgien drygt 600 flyktingar, varav den stora majoriteten är tjetjener. Vissa brister har noterats i landets system för hantering av flyktingar, främst handlar det om krångliga procedurer och oklar ansvarsfördelning mellan myndigheter som försvårar vid registrering och flyktingars övriga kontakter med myndigheter. Georgiska myndigheter har i övrigt arbetat aktivt med naturalisering av de tjetjenska flyktingarna och kravet på oavbruten vistelse i landet för medborgarskap har sänkts från tio till fem år.

Som en följd av konflikterna i början av 1990-talet samt 2008 beräknas det finnas cirka 250 000 internflyktingar i Georgien. Av dessa bor cirka 100 000 i så kallade ”kollektiva center”, 20 000 i nya bosättningar och drygt 130 000 i privata hushåll. Den georgiska regeringen var framgångsrik i sitt arbete med att förse internflyktingar med boende direkt efter kriget 2008. Många av dessa ”nya” internflyktingar saknar dock fortfarande status som just sådana och går därmed miste om det månatliga bidrag de har rätt till från staten. En del i denna grupp består av internflyktingar som flytt från den georgisk-kontrollerade sidan av administrativa gränsen till annan del av landet och som nekas status som internflykting på grund av att de inte varit bosatta i utbrytarregionerna. Det är svårt att se att ett återvändande i större skala av internflyktingar till utbrytarregionerna skulle kunna ske inom överskådlig framtid.

För många ”gamla” internflyktingar har bostäder varit ett stort problem. Många så kallade ”kollektiva center” har varit fallfärdiga och direkt farliga att bo i. Kriget 2008 innebar dock att regeringen fick upp ögonen för även denna grupp av internflyktingar, som levt under svåra förhållanden sedan början av 1990-talet. Regeringen har utarbetat en strategi och handlingsplan för internflyktingarna för att finna hållbara lösningar. Fokus har lagts på boende, på bekostnad av frågor som rör sysselsättning och social integrering. Under 2011 invigdes tre nya bostadsområden för internflyktingar i västra Georgien med plats för knappt 2 000 familjer.

Under sommaren 2010 avhystes mer än 5 000 internflyktingar i Tbilisi från sina bostäder på ett sätt som väckte stor uppmärksamhet och protester då statens avhysningar varken följde nationell lagstiftning eller internationella riktlinjer.

Den uppmärksamhet och kritik som riktades mot regeringen från internflyktingar, civila samhället och internationella samfundet ledde till att detaljerade skrivna procedurregler (*Standard Operating Procedures*) utarbetades för att klargöra rollfördelning och ett korrekt tillvägagångssätt för framtida avhysningar. Dessa procedurregler prövades för första gången i slutet av november och de antogs formellt i december 2010. I januari 2011 genomfördes en ny omgång avhysningar som berörde cirka 1 500 internflyktingar. Observatörer noterade tydliga förbättringar i processen jämfört med föregående år, men kritik framfördes av bland andra Amnesty International om bristande information till de berörda. Under sommaren 2011 återupptogs avhysningar i Tbilisi och uppmärksammades åter av både Ombudsmannen och lokala människorättsorganisationer.

21. Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Lagen förbjuder diskriminering mot personer med funktionsnedsättning. Diskriminering sker ändå inom arbetsliv, utbildning, tillgång till sjukvård samt i samhället i stort. Fortfarande göms många personer med funktionsnedsättning undan i hem eller på institutioner och den fysiska tillgängligheten i samhället lämnar mycket övrigt att önska. Enligt statistik från 2010 var knappt 140 000 personer med funktionsnedsättning officiellt registrerade i landet, vilket bedöms ligga långt under den reella siffran.

Inom ombudsmannainstitutionen skapades i september 2008 en underavdelning för rättigheter för personer med funktionsnedsättning och ombudsmannen presenterade i december 2010 en rapport om situationen för dessa personer. Situationen på många av landets institutioner ansågs vara alarmerande. Rapporten lyfte fram brister i infrastruktur och tillgänglighet. Verbala övergrepp från institutionspersonalen förekom och brukare hade rapporterat att ha utsatts för olika former av fysiskt tvång. Föräldrar med funktionsnedsättning har inte rätt att leva med sina barn på institutionerna. Den medicinska vården och rehabiliteringen rapporteras också vara undermålig, delvis beroende på okunnighet bland personalen.

ÖVRIGT

22. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Lokala människorättsförsvarare utsätts till och från för påtryckningar och trakasserier. Organisationer som arbetat med mänskliga rättigheter relaterat till konflikten 2008 har utsatts för officiell kritik från myndighetsföreträdare. Människorättsföreträdare har stämplats som förrädare om man intagit en kritisk hållning gentemot staten, exempelvis organisationer som företrätt individer i den Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. Under 2009 och början av 2010 utsattes några nationella människorättsorganisationer för en smutskastningskampanj, där medierna hade en drivande roll. Relationen mellan stat och civila samhällets organisationer nådde då en bottennotering.

Den andra sidan av myntet är att vissa människorättsföreträdare varit onyanserade i sin kritik och svartmålat situationen i landet på ett sätt som inte överensstämmer med verkligheten. Även detta har försvårat dialogen mellan civilsamhället och staten. Relationen försämrades åter 2011 i samband med majdemonstrationerna, men i många hänseenden har dialogen återigen gradvis förbättrats och blivit mer konstruktiv under senare delen av året.

23. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

Viktiga internationella aktörer inom området mänskliga rättigheter i Georgien är EU, FN, Europarådet och USA, liksom ett antal internationella enskilda organisationer. Internationella aktörer möts regelbundet för att diskutera och koordinera arbetet. EU för en kontinuerlig dialog med den georgiska regeringen om mänskliga rättigheter. Även inom ramen för Östliga partnerskapet, som sedan lanseringen 2009 utgör grunden för en fördjupad relation mellan EU och Georgien, är mänskliga rättigheter prioriterade.

Sverige är, efter USA och Tyskland, den tredje största bilaterala givaren i Georgien och mänskliga rättigheter och demokrati är en viktig del av det svenska utvecklingssamarbetet. Sverige har ett antal pågående insatser som inbegriper mänskliga rättigheter genom stöd till:

- Det civila samhällets organisationer
- Förbättrad situation för landets internflyktingar
- Arbeta för ökad jämställdhet
- Landets valprocesser

Fortfarande är tillträde för internationella aktörer till utbrytarregionerna ett problem. Någon förbättring har inte skett under det senaste året. Tillträde till Sydossetien är begränsat till Internationella Rödakorskommittén (ICRC) och någon enstaka besökare.